

Elling sogn, Horns herred,
Hjørring amt.

Den Møllehistoriske Samling, DK – 8260 Viby J., - Copyright.

Matrikel no.:

Synonym: Mariedal Mølle*

Registrant: Bertil Larsen

Dato: 12. Juli 1966

Historiske forhold – sammendrag: (Vandmølle)

Bygningsfredning:

Billedarkiv:

~~~~~ - Dverretved/Skærum Aa – Elling Aa – Aalbæk Bugt – Kattegat.

- **Ellinggaards Mølle** har været en vandmølle, - anlagt uvist hvornår, dog ses den omtalt i **Matrikler 1664 og 1688**, hvor den noteres under Hovedgaarden Ellinggaard's takst. Af **Markbogen 1682** fremgaar det, at det har været en ejendom med et dyrket tilliggende paa 0,9 tdr. ld. (0.23 tdr. Htk.), hvad der maa svare til møllens helt nære omgivelser.

- i et skifte fra o. 1770 ses at Ellinggaard udover hovedgaardstakst og tilliggende bøndergods indeholder 9½ tdr **Mølleskyld**.

- det skal oplyses, at Ellinggaards godsarkiv kun er gennemgaaet ekstensivt til denne registrant, men findes under no.: G 3, Ellinggaard, Horns herred, paa Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg. Samme forhold er gældende for Skøde- og Panteprotokoller samt Brandtaksationer (BrD 1.3, 1.8, 1.9).

- Ellinggaards Mølle's tidligste beliggenhed har efter kilderne været umiddelbart nordvest for hovedgaarden, - og umiddelbart vest for beliggenheden for den o. 1854 opførte nye møllebygning, * - **der samtidig og naturligt fik navnet: Mariedal Mølle**, - efter den i 1837 oprettede gaard paa arealerne, der ved gæstgiver, proprietær Nikolaj Wilhelm Kähler's, frasalg af Ellinggaards Østermark, var blevet erhvervet af købmand Jens Sørensen, Frederikshavn, - der samme aar yderligere erhvervede **Ellinggaards Mølle**.

- uden at dette endeligt har kunne bekræftes foreligger en stipuleret antagelse i, at med Jens Sørensens overtagelse af Ellinggaards Mølle, har det drejet som en ejendom, hvor vandmølledriften har været ophevet, men hvor privilegiet var stadig eksisterende – hypotetisk overført til den ved møllegaarden - uvist hvornår - opførte **stubmølle?**.

- om denne stubmølle (se: 05. – 10.03.07) fortæller en ubekræftet kilde med henvisning til en ikke sporet oplysning i Brandtaksationerne; at den med Jens Sørensens overtagelse 1837 af vandmøllegaarden, blev solgt og nedtaget til genopførelse.....

- Imidlertid stormvæltede stubmøllen umiddelbart efter 1837, hvor det muligt genanvendelige tømmer og øvrige materialer solgtes og benyttedes ved opførelsen af Rimmen Mølle (se denne: 06. – 10.03.07) - efter yderligere nogle ejerskifter kommer gaarden Marie(n)dal 1852 i Joachim Mehrens besiddelse, hvor han umiddelbart efter (ubekræftet mellem 1854-58) begynder opførelsen af den endnu staaende

møllebygning, der i datidens sprogbrug beskrives som værende af "særlig konstruktion" .....

- der foreligger ingen oplysninger om møllens karakteristika, ligesom personalhistoriske oplysninger ikke er sporet.

- Møllebygningen er stadig eksisterende, men senere omdannet fra kornmølleri til vanddrevet elektricitetsværk med turbinedrift, hvis formaaende ikke er kendt til denne registrant.

- Mariedal Elektricitetsværk ses ikke medtaget i den af Skov- og Naturstyrelsen udsendt: "Vanddrevne Elværker, Danmark, 1890-1940", Miljøministeriet, Temagennemgang 2000.

- hvorvidt **Ellinggaards Mølle** er registreret i det nu nedlagte Nationalmuseets Mølleudvalgs arkiv er uklart, - muligvis findes der oplysninger om vandmøllen i forbindelse med registreringen af nyanlægget fra midten af 1850'erne, der efterfølgende fik navnet: **Mariedal Mølle**. Navnet: Ellinggaards Mølle ses ikke medtaget i det af Ing. Anders Jespersen, Holte, udarbejdede nummerindex (IMNI-DK, 1990-revisi- onen), derimod findes navnet: Mariedal Mølle uden yderligere oplysninger eller berejningsregistrant, hvorfor det maa antages, at den er medtaget uden baggrund, hvor kun navn og beliggenhed figurerer, - trods at den har været og er endnu eksisterende?. Den ovenfor omtalte Ellinggaards Stubmølle findes hverken nævnt eller registreret.

- iflg. Geodætisk Instituts kortmateriale 1:100 000 hedder gaarden **Mariedal**, modsat Trap, Danmark, der omtaler samme med navnet: **Mariendal**.

Adresse:

UTM: 32/588/6370 (IMNI DK – 1263, Mariedal Mølle).

Billedarkiv:

Kildehenvisning:

Nationalmuseets Mølleudvalgs arkiv, Brede Værk, Kgs. Lyngby,
Ing. Anders Jespersen, Holte,
Dansk Adels Aarbog, - diverse aargange, København,
Trap, Danmark, 5. udgave, Hjørring amt, G.E.C.Gads Forlag, København, 1960,
Kort- og Matrikelstyrelsen, København, Generalstabskort 1:100 00 / 1929, rettet 1937 (Mariedal)
Matriklerne 1664, 1688, Markbogen 1682, Rigsarkivet, København,
Brandtaksationsprotokollerne: Horns herred (Hjørring amt), Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg,
Ellinggaards godsarkiv, Landsarkivet for Nørrejylland,
Den Møllehistoriske Samling, Viby J.,